

Koninklijke Commissie voor Geschiedenis

Jaarverslag 2007

De Commissie vergaderde op 3 maart, 16 juni, 29 september en 15 december. Het bureau vergaderde op dezelfde data.

1. Personalia

De Commissie betreurt het verlies van een van haar ereleden, onze confrater Jean Bovesse, die op 15 juli in Namen is overleden. De voorzitter heeft op de vergadering van 29 september hulde gebracht aan zijn herinnering. Ook de Amerikaanse historicus Bryce Lyon, emeritus hoogleraar van Brown University, is op 24 mei overleden. Hij onderhield al vele jaren nauwe relaties met de Commissie, die verschillende van zijn publicaties had verwelkomd. De Commissie had een jaarlijkse prijs in het leven geroepen om hulde te brengen aan hem en zijn echtgenote. Bij aanvang van de vergadering op 16 juni werd een minuut stilte gehouden om hem eer te betuigen.

In 2007 zijn vier confraters op hun verzoek toegetreden tot het emeritaat: baron Van Caenegem (verkozen in 1971), de hh. André Joris (verkozen in 1971), André Goosse (verkozen in 1984) en Reginald De Schryver (verkozen in 1972). De voorzitter heeft de diepe erkentelijkheid van de Commissie onder woorden gebracht voor hun medewerking tijdens de voorbije decennia.

Op de vergadering van 15 december heeft de Commissie verkozen: dhr. Karel Velle, algemeen rijksarchivaris; dhr. Bruno Demoulin, docent aan de Université de Liège; mevr. Valérie Piette, docente aan de Université libre de Bruxelles; dhr. Jo Tollebeek, gewoon hoogleraar aan de Katholieke Universiteit Leuven.

Conform haar reglement is de Commissie in de loop van het jaar overgegaan tot de vervanging, in eerste instantie, van haar adjunct-secretaris-schatbewaarder als gevolg van de toetreding tot het emeritaat van onze confrater Reginald De Schryver en, vervolgens, van haar voorzitter en ondervoorzitter, van wie het mandaat verstreek. Onze confraters Guy Vanthemsche (adjunct-secretaris-schatbewaarder), Jean-Marie Duvosquel en Gustaaf Janssens (resp. voorzitter en ondervoorzitter) werden verkozen. De eerste zal het mandaat van onze confrater-emeritus tot de einddatum vervullen. Het mandaat van onze twee andere confraters is ingegaan op 1 januari 2008 voor een periode van drie jaar.

2. Doelstellingen

Voornoemd koninklijk besluit van 1 april 1976 bevestigt de opdracht die aan de Commissie werd toegewezen bij haar oprichting in 1834. Deze opdracht bestaat erin 'de schriftelijke bronnen met betrekking tot de geschiedenis van België op te sporen, te registreren, uit te geven en te onderzoeken, kritische studies over deze bronnen te publiceren en werkinstrumenten ter beschikking van de geschiedkundigen te stellen'.

Als gevolg van de evolutie van de samenleving en de vooruitgang van de historische wetenschap moet de Commissie deze richtlijnen op niet-restrictieve wijze interpreteren.

Terwijl ze teksten op traditionele wijze blijft publiceren, heeft de Commissie oog voor de voordelen en het belang van elektronische publicaties en van het aanleggen van gegevensbanken (cf. 6.3, 6.4, 6.5). Ze organiseert ook colloquia met betrekking tot de haar toegewezen opdrachten (cf. 6.1, 6.5). Op dit gebied en op andere gebieden streeft ze er onophoudelijk naar om partnerschappen te sluiten en samen te werken met nationale en internationale partners (cf. 6.4, 6.5). Dankzij haar initiatieven, de contacten van haar leden (persoonlijk of bij volmacht) en haar website (cf. 3) geniet de Commissie internationale bekendheid die bijvoorbeeld tot uiting komt in haar hoedanigheid van stichtend lid van het Europese netwerk *Porta Historica* (cf. 6.5).

3. Website

Het bestaan van haar website (<http://www.crhistoire.be> of www.kcgeschiedenis.be) draagt in het bijzonder bij tot het vergroten van de zichtbaarheid van de Commissie, zowel in België als in het buitenland. Voor 2006 en 2007 tellen we respectievelijk 41.690 en 53.147 bezoekers, d.i. een stijging met 27,5% jaar op jaar. De website is ondergebracht op de server van de Koninklijke Bibliotheek van België en stelt op gedetailleerde en geïllustreerde wijze – in het Nederlands, het Frans en het Engels – de geschiedenis, de samenstelling, de doelstellingen en de verwezenlijkingen van de Commissie voor. De website bevat ook de volledige catalogus van de publicaties. Deze catalogus kan worden geraadpleegd door een zoekactie volgens de naam van een auteur, woorden van de titel of volgens sleutelwoorden. De recentste volumes en de nieuwigheden worden met een samenvatting voorgesteld.

Ter gelegenheid van haar 175ste verjaardag (cf. 6.1) heeft de Commissie beslist om haar website te vernieuwen, zowel uit technisch oogpunt als wat betreft de presentatie. Hieraan wordt momenteel gewerkt. De inhoud wordt ook verrijkt, met name door het opnemen van de volledige tafels van de *Handelingen* (van 1834 tot vandaag). Er wordt ook overwogen om de tekst van werken die niet langer verkrijgbaar zijn en waarnaar er nog een grote vraag is op de website te publiceren. Tot slot zal de website ook toegang geven tot diverse gegevensbanken (cf. 6.3, 6.4, AMSAB, Narrative Sources, Thesaurus diplomaticus).

4. Publicaties en verspreiding

De Commissie publiceert jaarlijkse *Handelingen* en boekdelen die ingedeeld zijn in verschillende reeksen (Collecties in-4°, in-8°, Verzameling van de Akten van de Belgische vorsten, Documenten met betrekking tot het internationale statuut van België sinds 1830, Bronnen over de geschiedenis van België tijdens de Tweede Wereldoorlog, Werkinstrumenten, Thesaurus diplomaticus op cd-rom). Deze collecties tellen vandaag 224 titels, waarvan er verschillende meerdere delen tellen. Conform de opdracht die haar werd toegewezen hebben deze edities, die een hoog wetenschappelijk niveau bezitten, betrekking op onuitgegeven teksten over ons nationaal verleden die in België of in het buitenland worden bewaard. Hoewel er aandacht is voor alle tijdvakken van het verleden, is er onbetwistbaar sprake van een gebrek aan evenwicht in het nadeel van de hedendaagse tijd en nog meer van de recente periode. De Commissie wil daar absoluut iets aan doen door voorrang te verlenen aan diverse initiatieven en samenwerkingsverbanden (cf. 6.3, 6.4), zonder daarom de nauwgezetheid en de geleerdheid van haar werk te verwaarlozen. In dit zoeken naar schriftelijke en mondelinge getuigenissen (interviews) begeeft ze zich immers op een terrein waar ze in concurrentie

treedt met andere uitgevers en media die niet noodzakelijk wetenschappelijke doelstellingen en resultaten nastreven.

De omvang van de documentatie, die voor het heden nog voortdurend toeneemt, enerzijds en het feit dat de middelen van de Commissie jaar na jaar afnemen anderzijds zijn twee beperkingen die onvermijdelijk tot gevolg hebben dat er keuzes moeten worden gemaakt. Bijgevolg houden de vier commissarissen die reglementair verslag moeten uitbrengen over de kwaliteit en de geschiktheid van elke publicatie, in elk afzonderlijk geval rekening met de originaliteit, de voorbeeldwaarde en de inbreng van de voorgestelde documenten voor het verrijken van de problematiek en de methodologie.

In 2007 is er één publicatie verschenen:

- **Deel 172, 2006, fasc. 1-4 van de *Handelingen*** telt 283 pagina's. Naast het administratieve gedeelte (vergaderingen gehouden in 2005 en verslag over het jaar 2004) bevat dit deel een belangrijke wetenschappelijke bijdrage van Olivier Vanderhaeghen, die overigens werd bekroond met de Prijs Bryce and Mary Lyon (cf. 6.2).
  - *La correspondance de dom Nicolas Spirlet, dernier abbé de Saint-Hubert avec Patrice-François de Neny, chef-président du Conseil privé des Pays-Bas autrichiens (1760-1782)* telt 182 brieven die niet alleen inzicht bieden in de politieke geschiedenis van de periode maar ook, in de privé-elementen van deze briefwisseling, weinig bekende aspecten van beide figuren aan het licht brengen. Spirlet, een moeilijk man, koesterde persoonlijke ambities; hij wenste dat zijn gebied een bisdom zou worden waarvan hij zelf bisschop wilde worden. Hij trad al lang op als informateur en zelfs als bemiddelaar van de regering in Brussel, met name in de betrekkingen met het prinsbisdom Luik en met Frankrijk. Hij zocht steun bij de koning om zijn conflicten met zijn monastieke gemeenschap of met de aan zijn jurisdictie onderworpen inwoners op te lossen. De volledige briefwisseling geeft de bijzonder ingewikkelde situatie van een gebied met feodale structuren en klassieke heerlijkheden goed weer; bovendien heeft de internationale politiek ook belangstelling voor het bewuste gebied. Als gevolg van zijn geografische ligging wekt het de hebzucht op van vreemde mogendheden.

EBSCO Publishing wenste de *Handelingen* op te nemen in haar gegevensbanken die ze verspreidt onder universiteitsbibliotheken wereldwijd. Er zal telkens worden verwezen naar de website van de Commissie. De Commissie is akkoord gegaan met dit voorstel, dat haar publicaties bij een veel groter publiek zal verspreiden.

5. Publicaties in drukproef of ter perse

- Véronique Lambert, *De Oorkonden van het Sint-Donatianskapittel te Brugge, 9de eeuw-1300*, deel I (Collectie in-4°). De drukproeven van dit grote volume (540 oorkonden) worden momenteel gecorrigeerd.
- Nicole Haesenne-Peremans en Nicole Caulier-Mathy (Université de Liège) hebben de omvangrijke editie voltooid van het *Journal* (jaren 1830 en 1855-1880) van baron Michel-Edmond de Selys-Longchamps, senator, natuurgeleerde en lid van de

Academie. Dit boek, dat in 2008 zou moeten verschijnen, geniet een subsidie van de “Commission communale d’histoire du Pays de Liège”.

- *Handelingen 2007*: de volgende teksten zijn al geselecteerd:
  - Bryce Lyon, *François Louis Ganshof: Medieval Historian and Friend*.
  - Alexis Wilkin, *La datation du Polyptyque dit de 1280 de la cathédrale Saint-Lambert de Liège*.
  - Lieve De Mey en Kathrien Heene, *Vita en conversacio Salome prorisse in Diepenven*.
  - Toon Quaghebeur, *Het decreet van 7 november 1695 van Gouverneur Maximiliaan van Beieren tegen de recursen aan seculiere rechtbanken door clerici*.
  - Frederik Buylaert et alii, *De adel ingelijst. Zes adelslijsten voor het graafschap Vlaanderen in de veertiende en vijftiende eeuw*.

6. Lopende activiteiten, nationale samenwerkingsverbanden en internationale relaties

6.1. In 2009 viert de Commissie haar **175ste verjaardag**. Er werden verschillende initiatieven genomen om deze gebeurtenis te vieren. De *Handelingen* van dit jaar zullen een beschrijving bevatten van het leven van de Commissie tijdens de voorbije 25 jaar. Ze zullen ook een originele bijdrage van elk lid bevatten. Er wordt van de gelegenheid gebruik gemaakt om de *Indices* te voltooien van de volumes die verschenen zijn vanaf het begin, in 1834, tot vandaag. Zo zal het enorme patrimonium in de 172 delen beter worden gevaloriseerd ten voordele van de onderzoekers. Hieraan wordt momenteel gewerkt en het geheel zal toegankelijk zijn op de vernieuwde website van de Commissie. Bovendien werd beslist een prijs te creëren die wordt genoemd naar Henri Pirenne (1862-1935), een internationaal vermaard historicus die ook actief was als secretaris van de Commissie van 1907 tot aan zijn dood. Tot slot worden twee internationale colloquia georganiseerd. Het eerste brengt in mei 2009 de partners van het Europese project *Porta Historica* (cf. 6.5) samen en zal handelen over het thema *Elektronische publicaties en Geschiedenis*. Het tweede zal betrekking hebben op de *Chancelleries princières et scriptoria, du Xe au XIVe siècle*. Het vindt op 11 en 12 december 2009 plaats in het Paleis der Academiën. Het wetenschappelijk comité is samengesteld uit onze consoror Thérèse de Hemptinne, onze confraters Jean-Marie Duvosquel, Jean-Louis Kupper, Walter Prevenier, Karel Velle, de professoren Alain Dierkens, Benoît Tock, Michel Margue, de hh. Jean-Luc De Paepe, administratief secretaris van de Commissie en David Guillardian, evenals een vertegenwoordiger van het Instituut voor Nederlandse Geschiedenis (ING).

6.2. De **Prijs Bryce and Mary Lyon** werd gecreëerd dankzij de gulheid van deze Amerikaanse historicus, van wie het overlijden in het begin van dit verslag werd vermeld. Deze prijs ten bedrage van 1.000 euro heeft tot doel jonge onderzoekers aan te moedigen in de wetenschappelijke editie van archiefdocumenten en handschriften. Door hen aldus te belonen, bekrachtigt de Commissie officieel de verdiensten waarop zij zich kunnen beroepen in een curriculum. In 2007 werd de prijs voor de derde keer toegekend. Laureaat is dhr. Olivier Vanderhaeghen voor zijn

onderzoek naar de briefwisseling tussen Patrice-François de Neny en dom Nicolas Spirlet, verschenen in de *Handelingen* 2006 (cf. 4).

6.3. Belangrijkste lopende onderzoeksprojecten buiten het kader van een partnerschap

- Mevrouw Carol CHATTAWAY, doctor in de geschiedenis aan de universiteit van Londen, verzorgt de editie van twee inventarissen van onroerende goederen die werden opgesteld bij het overlijden van Filips de Stoute (1404) en van Margareta van Male (1405). Er wordt overwogen om een editie online te plaatsen.
- Mevrouw Godelieve DE MEY werkt voort aan het derde volume van de *Handelingen van Diederik van den Elzas, graaf van Vlaanderen (1168-1177)*, onder de leiding van onze consoror Thérèse de Hemptinne.
- Juffrouw Stéphanie LAMBOT, licentiate in de geschiedenis van de ULB, heeft de editie ingediend van het *Corpus des inscriptions médiévales belges. Époque mérovingienne - 1100*. Het manuscript wordt momenteel bestudeerd door de vier commissarissen.
- De heer Alain MARCHANDISSE, aangesteld navorser van het FNRS aan de universiteit van Luik, werkt voort aan de editie van het cartularium van de abdij van Aulne.
- De heer Alfred MINKE, professor aan de Université catholique de Louvain en hoofd van de afdeling van het Rijksarchief in Eupen, werkt aan de editie van de *Annales gallo-limbourgeoises, 1794-1814*. Dit handschrift van een dorpsnotabele is bijzonder interessant voor de mentaliteitsgeschiedenis op het platteland in die tijd. Als gevolg van zijn professionele verplichtingen moet de uitgever het indienen van zijn werk echter uitstellen.
- Mevrouw Katrien VANDEWOUDE hoopt in de loop van 2008 de index (namen van personen, plaatsen en beroepen) van de rekeningen van de stad Brugge (1302-1319) te kunnen indienen, waarvan de editie werd verzorgd door wijlen onze confrater Carlos Wyffels. Bijkomende moeilijkheden inzake identificatie en het oplossen van tal van ogenschijnlijke homoniemen vormen onder meer een verklaring voor de lange duur van dit project. De opzoeken en het invoeren van de uitbreidingen gebeuren in een bestand dat wel geïnformaliseerd is, maar dat echter heel omvangrijk en log is geworden (vandaag 394 pagina's en meer dan 65.000 lemmata). Dit werk werd onder andere gefinancierd door een subsidie van de gemeentelijke overheden en door een subsidie van de provincie West-Vlaanderen. Een elektronische editie wordt overwogen.
- Professor Jerom VERCRUYSSSE, de hh. Jacques LOGIE en Joseph VAN DEN BROECK hadden aan de Commissie voorgesteld om de editie te verzorgen van de memoires van Albrecht van Saksen-Teschen, gouverneur-generaal van de Oostenrijkse Nederlanden. Er is een akkoord over het principe van de editie. Als gevolg van het onverwachte overlijden van de laatste twee personen, moet er een nieuw team worden samengesteld om voort te werken aan het voorbereiden van het manuscript.
- De heer Maurits VAN DURME, auteur van de reeks boekdelen *Les Archives de Simancas et l'histoire de la Belgique (IXe-XIXe siècle)*, vordert traag, gelet op zijn gevorderde leeftijd, met het uitwerken van de *Index alphabétique* (d. II, N-Z) van de namen betreffende de gepubliceerde vier delen. Jammer genoeg weigert hij zich te laten bijstaan door een medewerker, zoals de Commissie had

voorgesteld. Onze confrater Gustaaf Janssens gaat regelmatig na hoe dit werk vordert. Hij staat ook wetenschappelijk borg voor andere werkzaamheden van dezelfde auteur, waaronder de *Inventaire détaillé des copies Gachard et Morel-Fatio prises sur les documents de Simancas et conservées aux Archives générales du Royaume à Bruxelles*, waarvan hij de eerste drukproef controleert.

- Onze confrater Guy VANTHEMSCHE en mevrouw Patricia VAN DEN EECKHOUT hebben in 1999 het naslagwerk *Bronnen voor de studie van het hedendaagse België 19de-20ste eeuw* gepubliceerd (Brussel, VUBpress, 1.439 p.). De Commissie zal in haar verzamelingen een tweede editie, herzien en bijgewerkt, publiceren; deze editie zal ook in het Frans worden vertaald. De publicatie is gepland in 2009.
- De Commissie heeft tal van andere voorstellen gekregen, waarvan zij het principe van editie heeft goedgekeurd. Het is nog te vroeg om al nader in te gaan op deze werkzaamheden, die zich nog in de projectfase bevinden of amper zijn aangevat.

De meeste onderzoekswerkzaamheden die plaatsvinden onder het toezicht van de Commissie, steunen op de toewijding van vrijwillige medewerkers. Om ambitieuzere langetermijnprojecten te realiseren, kunnen we niet anders dan een beroep doen op bezoldigde wetenschappelijke medewerkers. Zo is dhr. Philippe DEMONTY belast met het voortzetten, voor de periode gaande van 1200 tot 1250, van de *Thesaurus diplomaticus* (gewoonlijk 'Nouveau Wauters' genoemd, waarvan de versie tot 1200 in 1999 is verschenen op cd-rom). Dit gedigitaliseerd repertorium met betrekking tot de oorkonden van de voormalige Zuidelijke Nederlanden, die in talrijke Belgische en buitenlandse archieven worden bewaard, vernieuwt volledig de inhoud van de volumes die in de 19de eeuw werden samengesteld.

De begeleidingscommissie van het project is samengesteld uit onze consoror Thérèse de Hemptinne en onze confraters Jean-Louis Kupper en Walter Prevenier. Op de vergadering van 1 maart 2008 zal dhr. Demonty aan de Commissie de staat van vordering van zijn onderzoek voorstellen.

Nu de voltooiing van de voortzetting van de periode 1200-1250 naderbij komt, stelt zich de vraag welke vorm de editie moet krijgen. De Commissie wil de editie voor iedereen toegankelijk maken voor een zo laag mogelijke prijs of, beter nog, gratis. Zij zou de inhoud bijgevolg graag online plaatsen en de toegang mogelijk maken via haar website. Er zou zelfs een geografische uitbreiding kunnen worden overwogen in de vorm van een samenwerking met het ARTEM in Frankrijk.

6.4. Nationale samenwerkingsverbanden

- Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provincies : het partnerschap dat in januari 2007 werd gesloten met betrekking tot het project inzake een gedigitaliseerde indexerings van de diplomatieke briefwisseling tussen Wenen en Brussel (1740/1748 – 1790), wordt op vruchtbare wijze voortgezet. Ongeveer 200 microfilms (± 30.000 beelden) die het Algemeen Rijksarchief bewaart, werden bewerkt en voor zover nodig gecontroleerd in Wenen.
- AMSAB (Instituut voor sociale geschiedenis van Gent). De samenwerkingsovereenkomst heeft betrekking op het indexeren en online plaatsen van de notulen van het Bureau en de algemene raad van de Belgische

Arbeiderspartij voor de periode 1892-1940. Het AMSAB heeft zich ertoe verbonden dit werk te voltooien tegen 1 oktober 2008. Het zal kunnen worden geraadpleegd vanaf de website van de Commissie.

- Universiteit Gent (prof. J. Deploige en Guy De Tré): er werd met deze universiteit een akkoord gesloten voor de ontwikkeling van nieuwe software om het raadplegen van de gegevensbank *Narrative Sources* efficiënter te maken. Deze gegevensbank inventariseert de verhalende bronnen van de Zuidelijke Nederlanden (prof. Deploige). De overeenkomst is in werking getreden op 1 oktober 2007 en het project heeft een looptijd van twee jaar. De raadpleging zal mogelijk zijn vanaf de website van de Commissie. De Commissie wordt in het begeleidingscomité vertegenwoordigd door onze confrater Ludo Milis en onze consoror Thérèse de Hemptinne.
- Université libre de Bruxelles: Vervolg van de editie van de oorkonden van de hertogen van Brabant (prof. Alain Dierkens en dhr. David Guillardian). Het manuscript zal waarschijnlijk in de loop van 2008 kunnen worden ingediend.
- Vlaams Instituut voor Geschiedenis (VIGES): dit instituut werd onlangs door de Koninklijke Vlaamse Academie van België voor Wetenschappen en Kunsten (KVAB) en de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde (KANTL) opgericht ter ondersteuning van het *Nationaal Biografisch Woordenboek*; het instituut heeft ook de ambitie documenten van biografisch belang, met name interviews, in digitale vorm te publiceren. In verband hiermee werden de eerste contacten gelegd om de mogelijke samenwerkingsvormen te bestuderen. Deze contacten worden gevoerd door onze confrater Ludo Milis.

6.5. Internationale samenwerkingsverbanden

De Commissie neemt sinds de lancering deel aan het Europese project *Porta Historica. A Network of Editors of Historical Sources*, dat in mei 2006 werd geïnitieerd door het Instituut voor Nederlandse Geschiedenis (ING, Den Haag). De overige partners zijn het Institut für Mittelalterforschung (Wenen), dat deel uitmaakt van de Österreichische Akademie für Wissenschaften, de École nationale des Chartes (Parijs) en het Institute of Historical Research (Londen). Het Charter met de doelstellingen en de werkwijze werd in december 2007 goedgekeurd. De Commissie wordt vertegenwoordigd door onze voorzitter, Ludo Milis, en onze consoror Thérèse de Hemptinne, die tot in 2010 is gekozen tot lid van de Board. Zoals hierboven al aangekondigd, zal het congres van mei 2009 worden georganiseerd door de Koninklijke Commissie voor Geschiedenis.

Op Europees vlak neemt de Commissie ook deel aan de gereputeerde onderneming van de *Monumenta Palaeographica Medii Aevi*, onder de bescherming van de Internationale Academische Unie. In samenspraak met de twee Koninklijke Academies voor wetenschappen van België staat de Commissie in voor de uitgave van verschillende teksten in de *Series Belgica*.

Onze voorzitter bleef deelnemen aan de werkzaamheden met betrekking tot het *Repertorium Fontium Historiae Medii Aevi* (Nieuwe Potthast), dat dit jaar is afgewerkt.

Onze confrater Herman Van Goethem en de administratief secretaris, dhr. Jean-Luc De Paepe, vertegenwoordigen de Commissie in het Nationaal Comité voor Historische Wetenschappen, dat aangesloten is bij het Internationaal Comité voor Historische Wetenschappen. Onze confrater Claude Bruneel vertegenwoordigt de Commissie in het Bestuursbureau van het Belgisch Historisch Instituut in Rome.